

С. О. Булатова
кандидат історичних наук
Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
м. Київ

**БІБЛІОТЕКА ЯНА СТАНІСЛАВА ЯБЛОНОВСЬКОГО
В ПІДКАМЕНІ ТА ЇЇ КНИЖКИ У СКЛАДІ РОДОВОГО
ЗІБРАННЯ ЯБЛОНОВСЬКИХ У НАЦІОНАЛЬНІЙ БІБЛІОТЕЦІ
УКРАЇНИ імені В. І. ВЕРНАДСЬКОГО**

Одним з найцінніших меморіальних фондів Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського є бібліотечне зібрання роду магнатів Яблоновських. Основним фондоутворювачем в історії формування складу зібрання по праву визнаний князь Юзеф Олександр Яблоновський (1711–1777) – видатний діяч польського Просвітництва, вчений і меценат. Проте значна роль в історії генези та розвитку бібліотеки також належить і його родичам та попередникам – представникам давнього польського роду Яблоновських герба “Прус III”. Невід’ємну складову родового зібрання репрезентує комплекс книжок з бібліотеки в Підкамені дядька Юзефа Олександра – Яна Станіслава Яблоновського. Оскільки з особою Яна Станіслава пов’язаний суттєвий і досі недосліджений період розвитку традицій колекціонування книжок у родині Яблоновських, спробуємо у контексті проведення комплексної історико-книгознавчої реконструкції родової бібліотеки висвітлити цю невідому сторінку в її долі.

Ян Станіслав Яблоновський (1669–1731), старший син гетьмана Станіслава Яна і Маріанни Казановської, письменник-мораліст, державний і політичний діяч. Освіту отримав в єзуїтському колегіумі у Львові, потім – у Празі, а в 1685–1687 рр. разом з братом Олександром Яном вчився в єзуїтському коледжі Людовіка Великого у Парижі. Після повернення до Польщі – великий коронний хорунжий (1687), волинський воєвода (1693), руський воєвода (1697), великий коронний канцлер (1706–1709). З 1694 р. одружений з Іоанною, маркграфинею де Бетюн (пом. 1744), яка походила з впливової французької аристократичної родини. Був прихильником короля Станіслава Лещинського і за організацію політичних інтриг проти Августа II відправлений до тюрми в Кенігштайні (1713–1716), де провів час не

дарма, а проявив свій письменницький дар (це період розквіту його літературної діяльності) і бібліофільські уподобання. Він був високоосвіченою людиною своєї епохи; згідно з родинними мемуарами Терези Яблоновської, володів французькою, італійською, вірогідно, іспанською мовами¹. Щодо власної літературної творчості, то Я.С. Яблоновський писав польською, французькою, німецькою, латиною. Особливим успіхом у сучасників користувалися його переклади з французької мови, зокрема, “Ezop powu polski” (Лейпциг, 1731), “Historya Telemaka...” (Сандомір, 1726) і оригінальний твір “Skrupił bez skrupułu” (Львів, 1730), що надало йому змогу посісти почесне місце у польській літературі початку XVIII ст. За бібліографічними даними К. Естрайхера зафіксовано 32 видання творів Я.С. Яблоновського². Польський історик М. Лорет охарактеризував особливості творчої натури Я.С. Яблоновського як “перехідний тип від сарматизму і бароко до покоління Станіслава Августа”³.

Протягом всього життя Я.С. Яблоновський був пов’язаний традиційними для свого роду стосунками з орденом єзуїтів і деякими іншими духовними орденами в Польщі. Домінуючий вплив на формування світогляду Я.С. Яблоновського справив теолог–єзуїт Томаш Перкович, автор та перекладач французької релігійної літератури, який був його домашнім учителем і духовним наставником⁴. Важко переоцінити значення для Яна Станіслава першокласної на той час єзуїтської системи освіти, яку молодий аристократ отримав у католицьких навчальних закладах – колегіумах Львова і Парижа. С. Заленський, дослідник історії ордену у XVII–XVIII ст., підкреслює традиційну фінансову підтримку Яблоновських єзуїтського колегіуму у Львові як на будівництво, так і на видавничу діяльність⁵. Єзуїти також мали значний вплив на пріоритетне ставлення Яна Станіслава до бібліотеки як осередку науки і просвіти, оскільки в XVII–XVIII ст. представники ордену активно сприяли зростанню авторитету бібліотек взагалі і в магнатському середовищі зокрема. Будучи покровителем колегіуму, він у 1703 р.⁶ замовив для його бібліотеки чудові книжкові шафи. У львівській єзуїтській друкарні в різні періоди творчості публікувалися власні праці Я.С. Яблоновського, такі як “Arma heroes, duces, genus virtus” (1695), “Zabawa Chreścianańska albo żywot zbawienny Pana Boga Naszego...” (1700), “Historya Obrazu Nauświętszey Maryi Panny...” (1724), “Tractacik o Boskiey Opatrności...” (1727) та ін. Нарешті зазначимо, що Я.С. Яблоновський, який помер у 1731 р., подібно до інших членів його родини, був похований у Львові, в костьолі єзуїтів.

Я.С. Яблоновський зібрав цінну бібліотеку в родовому маєтку Підкамінь у Рогатинському повіті (нині – смт. Підкамінь Бродівського району Львівської

області)⁷. Зберігся план садиби, де відмічена “чудова бібліотека”⁸. Я.С. Яблоновський займався не лише наповненням виданнями Підкаменецької книгозбірні, а й приділяв належну увагу її інтер’єру та облаштуванню. Інтер’єр його домашньої бібліотеки був, безперечно, класичним для тієї епохи. Так у щоденниковому запису за червень 1723 р. він планував внутрішній вигляд бібліотечної зали відповідно до символіки палацових інтер’єрів XVIII ст.: “У бібліотеці навколо розташувати балюстраду, де будуть міститися фігури геніїв, ... у центрі – земна куля в трьох пальцях Всевишнього.”⁹. Вхід до бібліотеки облямовувала інскрипція – сентенція з Ветхого Заповіту: “Magnifice enim tractabat sapientia ut et sapientiam habens” (“У примноженні мудрості перебуває премудрість”)¹⁰. Бібліотека була декорована архітектонічними дрібницями в стилі епохи, був у ній і науковий інструментарій, зокрема глобуси¹¹.

Відомості про бібліофільство Я.С. Яблоновського в архівних та друкованих джерелах фрагментарні й лаконічні. Зустрічаються прямі та опосередковані згадки у щоденниках про те, що він опікувався бібліотекою. Так, 2 квітня 1723 р. він провів ревізію та упорядкування книжок у Підкаменецькому замку: у щоденнику зазначено, що у цей день “укладав бібліотеку”¹². Це підтверджується власноручним записом на рукописній книзі з риторики “Proloquium Rhetoricorum exercitiorum praxibus periodicis” (1667) (*Coll. Jabl. 336*) з фондів ІР НБУВ¹³ про виокремлення її з Підкаменецької бібліотеки у 1723 р., очевидно, того ж самого дня.

Яблоновський був знавцем і цінителем книг, особливо – художньо оформлених. Із захопленням пише він у щоденнику, що у Львові ксьондз де Ла Марс показував йому чудові естампи, ілюміновані в друках, мініатюри й інші раритети¹⁴. Видання супроводжували його у мандрівках, переїздах з резиденції до резиденції, зокрема, з родового Львівського палацу¹⁵ до Підкаменецького замку, про що часто згадується в його щоденниках¹⁶.

Щодо кількісного складу книжок у бібліотеці, можемо припустити, що в 20-х роках XVIII ст. їх було набагато більше сотні. Так, запис у щоденнику за 1720 р. оповідає про те, що “на скрині залишається 10 книжок, а на шафі – 94 in folio і брєвіарій”¹⁷. Цілком імовірно, що це була лише частина бібліотеки.

Про приналежність до зібрання Я.С. Яблоновського свідчить низка видань з його рукописними власницькими записами, що збереглися у фонді Яблоновських. Зазначимо, що вони, очевидно, були успадковані від Яна Станіслава племінником, пристрасним книголюбом Ю.О. Яблоновським, згодом їх побутування вже простежується у складі родового зібрання, значно збільшеного за обсягом і змістом саме Юзефом Олександром¹⁸.

Нині у збірці атрибутовано 30 томів (29 стародруків і 1 рукопис), які належали Я.С. Яблоновському, а також 1 том з автографом його дружини, Іоанни Яблоновської, та 1 том з колективним власницьким записом самого Станіслава Яна і його брата Олександра Яна. На виданнях збереглися власницькі записи, характерні для діяльності Я.С. Яблоновського під час перебування його на посадах: а) великого хорунжого коронного (книжки, придбані у 1687–1693 рр.); б) волинського воєводи (1693–1697); в) воєводи і генерала руського (1697–1731). Відповідно, в залежності від біографічних періодів, виокремлюються три типи його автографів на виданнях: а) “J. Jabłowski Ch.W. K.” – абrevіатура після прізвища розшифровується “Ch[oraży] W[ielki] K[orony]”; б) “Jabłowski W.W.” – абrevіатура розшифровується як “W[ojewoda] W[ołyński]”; в) “J. Jabłowski P.R.” чи “J. Jabłowski.W.R.” – як “P[alatinus] R[ussiae]” або “W[ojewoda] R[uski]”.

Низку виявлених книжок з Підкаменя складають стародруки другої половини XVI–XVIII ст. латиною (16 позицій), італійською (8), французькою (5), англійською (1), польською (1) та німецькою (1) мовами. Серед видань – праці польських історіографів, теологів, літераторів (Ян Длугош, Домінік та Франціск Кохановські, Леонард Горецький, Антоній Венгжінович); італійських вчених і поетів (Петро Бембо, Паскаль Карацціолло, Алессандро Тассоні, Ніколо Пінеллі). Заслуговує на увагу трактат італійського автора Паскаля Карацціолло про мистецтво верхової їзди “La gloria del Cavallo” (Венеція, 1589) (*Coll. Jabl.* 332). Виявлені видання творів англійського теолога Георга Хаквілля, голландського медика Левіно Лемнія, німецьких авторів (Іоанн Трітхейм, Людвіг Готтфрід). Варто відзначити видання німецького історика Людвіга Готтфріда “Archontologia cosmica” (Франкфурт-на-Майні, 1649) (*Coll. Jabl.* 391), ілюстроване мідьоритами з видами європейських міст роботи відомого гравера XVII ст. Матфея Меріана. Книжки опубліковані в друкарнях Венеції, Турина, Парижа, Модони, Ліможа, Лондона, Франкфурта-на-Майні, Лейпцига, Кельна, Страсбурга, Лейдена, Антверпена, Амстердама, Базеля, Праги, Гданська, Львова, Кракова. Серед них – видання видатних західноєвропейських книговидавничих фірм Крістофа Плантена (Левіно Лемній “De miraculis occultis Naturae Lib. IV” (Антверпен, 1581) (*Coll. Jabl.* 1214); Ельзевірів (Арнольд Монтан “Quae exstant, cum selectis variorum commentariis” (Амстердам, 1670) (*Coll. Jabl.* 350).

Певний інтерес у збірці становлять друки творів Яблоновського-літератора. Нині у фонді вдалося знайти лише єдине прижиттєве видання Я.С. Яблоновського. Хоча це не є видання якогось із найвідоміших творів письменника, проте збережений примірник вважається бібліографічно

рідкісним. Стародрук “Arma heroes, ducis, genus virtus, honor, omnia in Cel-sissimo et Illustrissimo Domino D. Stanislao Joanne in Jablonow Jablonow-ski...” (Львів, 1695) (*Coll. Jabl. 881t*) входить до складу обширного конво-люту з тридцяти семи аллігатів. Друк, виданий латинською мовою у львівській єзуїтській друкарні форматом “in folio”, невеликий за обсягом і містить 43 нумерованих аркуші. Сучасні бібліографічні дані свідчать, що три відомі на сьогодні збережені примірники цього твору знаходяться в польських бібліотеках¹⁹. Каталог Я. Запaska та Я. Ісаєвича, на підставі якого встановлено місцезнаходження видання, не фіксує його у фондах НБУВ, тобто виявлений автором даної публікації примірник – єдиний в книгосховищах України²⁰. Хоча в сучасному складі родового зібрання збереглося тільки це видання, раритет є цінним у контексті полоніки періоду зламу XVII–XVIII ст. та дослідження Яблоновіани.

Таким чином, виходячи з аналізу видань з рукописними провенієнціями Яблоновського, кореспонденції, щоденників, встановлено, що значне місце в його зібранні займала теологічна, богословсько-полемічна та інша релі-гійна література, у тому числі – релігійні поезії, що пояснювалося мораль-но-релігійними поглядами самого Я.С. Яблоновського. Разом з тим знач-ну частину складає наукова література з історії Речі Посполитої, всесвітньої історії, хронології, географії, космографії, математики, геральдики, гене-алогії, белетристичні та популярні видання (календарі, орації тощо)²¹. У бібліотеці були представлені й праці самого Я.С. Яблоновського.

Бібліотека Я.С. Яблоновського в Підкамені поповнювалася протягом усього життя бібліофіла. Якими були основні джерела та шляхи комплек-тування збірки в Підкаменецькому замку? Поряд з архівними та друкваними матеріалами джерелознавчу базу для висвітлення цього суттєвого аспек-ту колекціонерської діяльності становлять видання Я.С. Яблоновського.

Первісне джерело комплектування зібрання було досить типовим для родових магнатських колекцій і для бібліофілів Яблоновських зокрема. Частину рукописних матеріалів Ян Станіслав успадкував від батька Станіс-лава Яна, коронного гетьмана, про що він пише у “Dzienniku” від 1 груд-ня 1695 р., коли батько відказав йому “акти і рукописи знаменитих поль-ських мужів”²².

Природно, збірка збагачувалась за рахунок власних творів самого Я.С. Яблоновського. Підкреслимо, що видання праць письменника, надруко-ваних малими тиражами, вважалися рідкісними навіть у ту епоху, тому їх не часто можна було знайти в інших польських приватних бібліотеках. Оскіль-ки не збереглося жодного інвентаря або каталогу бібліотеки Я.С. Ябло-новського, залишається відкритим питання, в якому обсязі в ній були при-

сутні власні видання: чи то були обов'язкові авторські примірники, чи – що найбільш вірогідно – то було сховище друків власних праць, які автор викупив у розмірі частини накладу (таке згодом практикував з власними виданнями і Ю.О. Яблоновський) або цілого накладу²³. У кожному випадку вони не просто збагачували у збірці низку сучасних праць польського письменництва зламу XVII–XVIII ст., а й додавали самотності й унікальності колекції.

Підкаменецька бібліотека доукомплектовувалася також членами родини Я.С. Яблоновського. Власне коло читання мала його дружина Іоанна Яблоновська, про що свідчить її німецьке видання 3 і 4 частин “Chronica” (1638) Людвіга Готтфріда з мідьоритами відомого гравера Матфея Меріана (*Coll. Jabl. 375*). На форзаці видання присутній власницький запис: “Ce livre a Joanna Jabłowska W[o]jewodina] G[enerałowa] Z[iem] Ruska” Зрозуміло, Іоанна, вихована на французькій літературі, також поповнювала бібліотеку французькими виданнями, оскільки дід Я.С. та І. Яблоновських був одним з найбільш галломанських у Речі Посполитій²⁴. Книжки надходили від родичів: так, у березні 1721 р. богослужбову літературу – 15 книг великопостних молитов привіз Антоній Яблоновський²⁵.

Збільшення зібрання відбувалося й під час перебування Я.С. Яблоновського за кордоном: видання купувалися у великих книготорговельних центрах. Вірогідно, видання збірки філософських праць французького науковця Франсуа де Ла Мотт Ле Вайєра (*Coll. Jabl. 1229*) “Oeuvres” (Париж, 1684) було придбане за кордоном (можливо, в Італії, тому що власницький запис – італійською мовою) братами Яном Станіславом і Олександром Яном Яблоновськими в період з 1687 по 1693 рр.

Але й вдома – на Волині, у Галичині, бібліотека систематично укомплектовувалася новими виданнями. Інформацію про це містять щоденники, рукописні мемуари про Яблоновських²⁶, а також дарчі записи на сторінках видань з фонду Яблоновських. Зростання бібліотеки здійснювалося за рахунок дарів приватних осіб і офірувань духовних інституцій. Судячи з дарчих записів, інтенсифікація цього процесу відзначається після 1697 р., тому що дарчі автографи адресовані Яблоновському у званні воєводи та генерала руських земель. У цей період надійшли книги в дар від реформатів львівського конвенту Св. Казимира: видання з теології “Syllabus Marianis in titulos B. V. Mariae” (Львів, 1717) авторства реформата Антонія Венгжиновича (*Coll. Jabl. 878*); францисканців: Антоній Сульч – письменник-францисканець Руської провінції міноритів подарував власний твір “Orbis quod Vult, in obiectis centrum scientiarum” (Гданськ, 1682) (*Coll. Jabl. 1264*). До цього ж періоду відноситься дар невідомого – видання

польського автора-єзуїта Анджея Дур'євського "Pamiętka niezszła" (Краків, 1702) (*Coll. Jabl. 339*). 31 жовтня 1697 р. Я.С. Яблоновський отримав значну кількість – 100 томів з бібліотеки ксьондза Висоцького, найцінніші з яких містили рідкісні гравюри²⁷. Крім релігійної, наукової, художньої літератури, в бібліотеку надходили публіцистичні новинки: 1 квітня 1697 р. плоцький біскуп передав Я.С. Яблоновському промови, друковані у Самборі²⁸.

У дар надходили книжки й від світських осіб: так, від Фінкстена, таємного райці Королівства Польського і герцогства Саксонського, Яну Станіславу був подарований твір Якуба Монтакуто "Serenissimi et potentissimi Principis Jacobi Regis Angliae, Opera Regia" (Франкфурт-на-Майні, Лейпциг, 1689) (*Coll. Jabl. 546*). Інтерес до історико-політичних проблем англійської монархії обумовлювався одруженням їх родички Марії Клементини Собеської з Іаковом Стюартом – претендентом на англійський престол. Джерело надходження видання дозволяє атрибутувати дарчий напис, зроблений не дарителем-Фінкстеном, а рукою самого Я.С. Яблоновського, який зафіксував, від кого книга отримана в дар. У період після 1697 р. 15 книжок одержав Яблоновський від деякого пана Чайковського, що підтверджує маргінальний запис самого Я.С. Яблоновського на одному з видань (*Coll. Jabl. 1264*).

Судячи з провенієнцій, бібліотека Яна Станіслава поповнювалася також виданнями бібліофілів з найближчого оточення Яблоновських, які служили ще при дворі його батька – гетьмана С.Я. Яблоновського. Така низка книжок надійшла до Я.С. Яблоновського від Ієроніма Франциска Жабоклицького, який, очевидно, походив з сім'ї Нікодема Жабоклицького, каменецького каштеляна (пом. у 1706 р.), котрий у 90-і роки XVII ст. був сподвижником С.Я. Яблоновського²⁹. Вірогідно, їх надходження до бібліотеки Я.С. Яблоновського можна датувати 1693–1697 рр., що доводять його власницькі записи даного періоду. Ця група книжок включає 6 томів другої половини XVI–XVII ст.: п'ять видань італійською мовою з ілюстраціями опубліковані в друкарнях Італії (чотири – у Венеції; одне – в Падуї), та одне видання французькою мовою побачило світ у Парижі. Напевне, І.Ф. Жабоклицький придбав їх за кордоном, як виходить з двох його маргінальних записів (одне видання придбане в Парижі, друге – в Антверпені). З подібного джерела надійшло і базельське видання XVI ст. творів популярного італійського філолога П'єтра Бембо (*Coll. Jabl. 240*). До Я.С. Яблоновського книга належала товаришу гетьманської панцерної хоругви, згодом галицькому підвоєводі Павлу Лодоровському, шотландцю за походженням³⁰. Таким чином, у засобах і джерелах комплектування літературою особових зібрань батька С.Я. та сина Я.С. Яблоновських відмічаються подібні тенденції: надходження видань від осіб з близького оточення.

На жаль, у листуванні Я.С. Яблоновського з провідними бібліофілами – Михаїлом Казимиром Радзивілллом, великим Литовським канцлером, Юзефом Анджеєм Залуським, коронним референдарієм, та іншими – інформація про придбання видань та бібліотеку зустрічається не часто. Лише у листі від 8 грудня 1722 р. до Яна Пшебендовського, великого коронного підскарбія, він просить надіслати йому поштою книжку про польські сейми латиною, що подарував якийсь Боруцький (автор, назва і вихідні дані друку не наводяться)³¹.

Матеріали Підкаменецької збірки використовувалися не лише власником: Я.С. Яблоновський надавав їх (у тому числі й власні твори) іншим особам за межі бібліотеки, про що свідчить щоденниковий список “*Pożyczonego xięgi*” від 10 лютого 1724 р.³² Інколи виникали проблеми з їх поверненням. Так, у листі від 3 серпня 1722 р. до Ельжбети Сенявської, дружини краківського каштеляна, він просив її секретаря пана Діносського розшукати та відправити йому з бібліотеки в Бережанах, замку Сенявських в Галиції, власний рукопис Я.С. Яблоновського, що був позичений і не повернутий³³. З щоденників дізнаємося, що Я.С. Яблоновський активно розповсюджував свої твори й дарував їх не лише приватним особам, а й кляшторам³⁴. Бібліотека була добре відома і користувалася визнанням у бібліофілів. Під час підготовки абатом Жаном-Поєм Біньоном (1662–1743), вченим та королівським бібліотекарем у Парижі, каталогу польських авторів у 1729 р., Ю.А. Залуський, значний польський бібліофіл, просив у Я.С. Яблоновського каталог його бібліотеки з упевненістю, що знайде необхідні джерела для Ж.-П. Біньона³⁵. Отже, відомості про приватну збірку Я.С. Яблоновського викликали певний резонанс в інтелектуальному середовищі польської аристократії початку XVIII ст.

Особистість дядька Я.С. Яблоновського, його літературні смаки й твори мали значний вплив на формування Ю.О. Яблоновського-бібліофіла. Особливо це стосується поетичного твору “*Skrupił bez skrupiłu*” (Львів, 1730), який свого часу справив величезне враження на юного Яблоновського³⁶. Згодом у збірці вже славнозвісного колекціонера польського Просвітництва Ю.О. Яблоновського, згідно з каталогом Фридерика Сигізмунда Віцлебена “*Bibliotheca Jablonoviana*” (Лейпциг, 1755), знаходилося чотирі видання авторства Я.С. Яблоновського³⁷. Їх наявність у Ю.О. Яблоновського обумовлена бібліофільськими зв’язками між дядьком і племінником, який пишався родинними письменницькими традиціями і, зокрема, зберігав літературну спадщину дядька. Зрештою, виявлені у фонді вищезгадані 32 видання, що походили зі збірки дядька й мають його власницькі знаки, також потрапили до книгозбірні Юзефа Олександра, де й залишаються протягом майже трьох століть у складі родової бібліотеки³⁸.

За свідченням Ю.О. Яблоновського, знайденими в його рукопису “*Raportarz domu Jabłonowskich*”, по смерті власника, бібліотека Я.С. Яблоновського в Підкамені разом з чудовою колекцією картин перейшла до його сина Димитрія (1706–1788), ковельського старости, який найбільше серед спадкоємців опікувався батьківським зібранням³⁹.

Взаємозв'язки бібліотеки у Підкамені зі збіркою Юзефа Олександра у Ляхівцях⁴⁰ простежувалися й після смерті Я.С. Яблоновського. У період підготовки до друку каталогу бібліотеки Ю.О. Яблоновського на початку 50-х років XVIII ст. у цих бібліотеках, що належали Юзефу Олександрові і Димитрію Яблоновським, провадилася звірка комплектності, встановлення місцезнаходження та упорядкування літератури, зокрема, серії зарубіжної періодики й видань 70–90-х років XVII ст. (“*Bibliothèque Universelle*”, “*Journal des Sçavans*”, “*Le Mercure Historique et Politique*”)⁴¹. Швидше за все, між Підкаменем і Ляхівцями здійснювався книгообмін, на який вказує серед бібліотечних списків “*Regestr xiąg do Podkamienia odesłanych*”, що свідчить про те, що князь користувався літературою з Підкаменя⁴². І в 40–50-і роки XVIII ст., виходячи з посилань в його бібліографічних працях, Ю.О. Яблоновський чудово орієнтувався у фондах Підкаменецької бібліотеки. Так, у творі “*Ostań po polsku, Eustachius po łacinie, Placid po swiecku*” (Львів, 1751) Ю.О. Яблоновський згадував неопубліковані праці, які зберігалися в Підкаменецькій бібліотеці⁴³, та склав повний бібліографічний перелік творів Я.С. Яблоновського з обох бібліотек⁴⁴. Таким чином, Ю.О. Яблоновський популяризував літературну спадщину дядька, який значною мірою сприяв становленню його письменницьких і бібліофільських зацікавлень.

Підсумовуючи відомості про Підкаменецьке зібрання Я.С. Яблоновського, зазначимо, що його склад був певним чином типовим для родових бібліотек польського магнатства Правобережної України кінця XVII – початку XVIII ст. В історії розвитку родового зібрання Яблоновських виданням з Підкаменецької бібліотеки належить почесне місце у формуванні успадкованого ядра фамільного зібрання, яке отримало розквіт за часів Ю.О. Яблоновського в середині XVIII ст. Дослідження Підкаменецької бібліотеки свідчить про існуючу спадкоємність у бібліофільстві Яблоновських на зламі XVII–XVIII ст., і суттєву роль в цьому її власника – Я.С. Яблоновського.

¹ Biblioteka Ossolineum we Wrocławiu, Jabłonowska Teresa “*Skarbiec szlachectwa*”. Rkps. 3427/1, t. III, cz. III, k. XXIII.

² *Estreicher K.* Bibliografia Polska. Stolecie XVI – XVIII. Ser. 1–3. : W 34 t.– Krakow, 1901 – T. 18.– S. 344–345.

³ *Loret M.* Zycie polskie w Rzymie w XVIII wieku.– Rzym, 1930.– S. 43.

⁴ *Jabłonowski Jan Stanisław* // Encyklopedyja powszechna : W 28 t. / Nakład, druk i własność S. Orgelbranda.– Warszawa, 1863.– T. 12.– S. 829.

⁵ *Załęski S.* Oo. Jezuici we Lwowie.– Lwow, 1880.– S. 26, 105.

⁶ *Rożycki E.* Książka polska i księgozbiory we Lwowie w epoce renesansu i baroku.– Wrocław : Ossolineum, 1994.– S. 21.– (Seria: książki o książce).

⁷ *Podkamień* // Słownik geograficzny krolestwa polskiego i innych krajow słowian-skich.– Warszawa, 1887.– T. 8.– S. 406; *Історія міст і сіл Української РСР. Львівська область.*– К., 1968. – С. 169.

⁸ Rkps. В.Сз. 1151, k. 166.

⁹ BOZ 814, k. 157.

¹⁰ Ibid.

¹¹ Ibid., k.171.

¹² Ibid., k. 168.

¹³ IP НБУВ, ф. XIV, № 6168.

¹⁴ *Jabłonowski J.S.* Dziennik, cz.I (1694–1695) / Wyd. Wł. Chomętowski.– Warszawa, 1865.– S. 122.

¹⁵ На жаль, скупа документальна інформація дозволяє лише припустити, що в палаці Яблоновських у Львові, який слугував їм головною резиденцією за часів коронного гетьманства Станіслава Яна та був ґрунтовно перебудований і модернізований у 1722–1723 рр. Я.С. Яблоновським, також містилася бібліотека. Проте ця досить логічна версія ще вимагає нових фактичних даних для свого підтвердження.

¹⁶ BOZ.814, k. 138; *Jabłonowski J.S.* Dziennik cz. I (1694–1695). – S. 91.

¹⁷ BOZ 814, k. 88.

¹⁸ Щодо питання про шляхи надходження видань Яна Станіслава до збірки Ю.О. Яблоновського див. нижче: виноска 36.

¹⁹ *Запаско Я., Ісаєвич Я.* Пам'ятки книжкового мистецтва : Кат. стародруків, вид. на Україні.– Л., 1981.– Кн. 1: (1574–1700).– С. 108.– Поз. 701.

²⁰ Там само.

²¹ BOZ 814, k. 149.

²² *Jabłonowski J.S.* Dziennik, cz.I (1694–1695). – S.158.

²³ Підстави для такого твердження містяться в довідково-бібліографічній літературі: так, у статті про Я.С. Яблоновського в енциклопедії С. Оргельбрандта згадується, що “рідкісність книжок Яблоновського пояснюється тим, що він друкував малу кількість примірників, або сам деякі твори знищив. “Вайкі” сто примірників надрукував, а “Skrupuł bez Skrupułu” (мається на увазі перше прижиттєве видання 1730 р. – С.Б.) сам викупив.” (*Jabłonowski Jan Stanisław* // Encyklopedyja powszechna.– T. 12.– S. 829) К. Естрайхер також зазначає, що перше видання “*Ezop powu polski*” (Лейпциг, 1731) було видруковано у двохстах примірниках, а “*Skrupuł bez Skrupułu*” автор прагнув знищити. (*Estreicher K.* Bibliografia Polska.– T. 18.– S. 344–345).

²⁴ *Jabłonowski Jan Stanisław* // Encyklopedyja powszechna. – T. 12. – S. 828.

²⁵ BOZ 814, k. 117.

²⁶ Biblioteka Ossolineum we Wrocławiu, Jabłonowska Teresa "Skarbiec szlachectwa". Rkps. 3427/1, t. III, cz. III, k. XXIII.

²⁷ Ibid.

²⁸ Ibid., k. 56(28v.)

²⁹ *Zaboklicki // Niesiecki K. Herbarz polski: W 10 t. / Wyd. Bobrowicz J. N.* – Lipsk: Breytkopf i Haertel, 1845. – T. 10. – S. 9; згадки про Нікодема Жабоклицького в щоденнику Я.С. Яблоновського: *Jablonowski J.S. Dziennik cz. I (1694-1695)* – S. 91.

³⁰ *Wagner M. Dwor hetmana Stanisława Jabłonowskiego w końcu XVII wieku // Zeszyty naukowe szkoły rolniczo-pedagogicznej w Siedlcach.* – Siedlcy, 1996. – N 45. – S. 31–32. – (Seria: nauki humanistyczne. Historia; Z. 2).

³¹ AGAD, AR, n 5705, k. 48.

³² BOZ 814, k. 227.

³³ Rkps. B. Cz. 2706, k. 327.

³⁴ BOZ 814, k. 149.

³⁵ Rkps. BN, III, 3229, k. 38

³⁶ Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego, Dobrzyniecka J. Jozef Aleksander Jabłonowski. Praca doktorska. 1947. Maszynopis. – S.12–13.

³⁷ *Witzleben F.S. Bibliotheca Jablonoviana.* – Lipsiae : Breytkopfia, 1755. – Vol. 2. – P. 39, 85; Vol. 3. – P. 98, 100. Згідно з каталогом, "Poem de Ester" (Львів, 1747) також належить Я.С. Яблоновському, що є помилковим твердженням, оскільки справжній автор – його син, Ян Каєтан Яблоновський (1699–1764), поет, чигиринський староста: *Witzleben F.S. Bibliotheca Jablonoviana.* – Vol. 1. – P. 358; *Jablonowski Jan Kajetan // Bibliografia literatury polskiej. Nowy Korbut.* – Warszawa, 1967. – T. 5. – S. 8–9. Був у зібранні також манускрипт Я.С. Яблоновського з геометрії: *Witzleben F.S. Bibliotheca Jablonoviana.* – Vol. 2. – P. 173.

³⁸ Визначити конкретний шлях надходження цих книжок від Я.С. Яблоновського до Юзефа Олександра досить проблематично через брак документальних даних. Проте можна передбачити такі достовірні способи надходження з бібліотеки у Підкамені до зібрання в Ляхівцях, як офірування книжок племінникові або використання їх для наукових студій Ю.О. Яблоновським, після чого вони могли залишитися в його приватному зібранні.

³⁹ Rkps. B.Cz. 1162, k. 603–604.

⁴⁰ Ляхівці – містечко Острозького повіту Волинського воєводства, нині – с. Білогір'я Білогірського р-ну Хмельницької обл. З цього приводу див.: *Lachowce // Słownik geograficzny królestwa polskiego.* – Warszawa, 1884. – T. 5. – S. 53–54; Історія міст і сіл Української РСР: Хмельницька область. – К., 1971. – С. 93–102.

⁴¹ Rkps. B. Cz. 1144, k. 322–330.

⁴² Ibid., k. 326.

⁴³ "Zbior poetow polskich": див. пункт 9 "Innych wiele niewydrukowanych w bibliotece Podkamenieckiej" у статті: *Jablonowski Jan // Jablonowski J.A. Ostafi po polsku, Eustachius po lacinie, Placid po swiecku...* – Leopoli, 1751. – 99 k.

⁴⁴ *Jablonowski J.A. Museum Polonum.* – Leopoli, 1755. – P. 88; "Zbior poetow polskich" у статті: *Jablonowski Jan // Jablonowski J.A. Ostafi po polsku, Eustachius po lacinie, Placid po swiecku...* – Leopoli, 1751.